

WOORD, KLANK & BEELD

BOEK SPIRITUALITEIT

Over de liefde
Huub Oosterhuis

De gewezen jezuïet Huub Oosterhuis is een controversieel maar invloedrijk schrijver en denker. Naast liederen en theologische essays schreef hij ook dichtbundels. Eerder richtte hij De Rode Hoed op, een centrum voor cultuur, religie en politiek op. Zijn nieuwste geesteskind heet De Nieuwe Liefde, gevestigd in een oud parochie-lokaal in Amsterdam, dat op 11 februari door de Nederlandse koningin Beatrix werd geopend. De Nieuwe Liefde wil een centrum zijn voor studie, bezinning en debat, ruimte bieden voor levensbeschouwing en religie en een podium voor poëzie, muziek en theater.

Ter gelegenheid van de opening van zijn centrum voor cultuur en zingeving publiceerde Oosterhuis een lang essay over de liefde, dat je ook kunt lezen als een soort geestelijk testament.

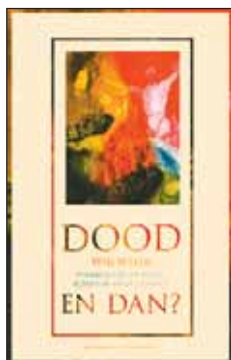
De oude dichter vraagt aandacht

voor een tolerante samenleving en brengt dat onder in het begrip 'liefde': „Ik versta onder liefde de duizenden nuances van vriendelijkheid en vriendschap, van hartstocht en hoofsheid, van bedachtzame eerbied en mededogen, waarmee mensen elkaar bejegenen. Ik versta onder liefde ook de wijsheid en de wetenschap, fantasie en volharding, waarmee de aarde wordt opgebouwd, steeds weer, tegen alle afbraak in.” Oosterhuis laat al zijn grote inspiratiebronnen de revue passeren. Veel aandacht besteedt hij aan het feit dat hij in 1933 geboren werd, in het jaar dat Adolf Hitler aan de macht kwam en „de weg naar Auschwitz werd geplaveid”. De gedachte aan het verwoestende nazisme werkt tot op vandaag door in zijn 'Bijbelse' protest tegen discriminatie van minderheden en hardvochtig vreemdelingenbeleid. „Die oorlog gaat een leven mee. Wat je gezien hebt, heb je voorgoed gezien.”

Er staan dramatische zinnen in dit boekje. Een paragraaf onthouden we: „Er zijn mensen die zeggen niet te geloven in een God, maar leven in de geest van de Bijbelse utopie, voor een betere wereld. En het is niet in de geest en 'naar het beeld' van de Bijbelse God om de vraag of hij bestaat of niet een punt te maken, een twistpunt tussen mensen of zelfs een breekpunt. Zover zijn we, hoop ik. Of toch niet?” (EDS)

Huub Oosterhuis, *Ik versta onder liefde*, Ten Have, Kampen, 2010, 128 blz., 11,90 euro, ISBN 978 90 2596 120 6.

BOEK BIJBEL

De dood in Bijbel
en cultuur
Wim Weren

Is de dood een zwart gat? Alle culturen willen met die vraag omgaan. Wim Weren, hoogleraar Bijbelwetenschappen in Tilburg, schreef een boeiend werk over de dood, op en neer tussen twee disciplines, de Bijbelwetenschappen en de cultuurwetenschappen.

In Werens boek gaat het over beelden van de dood. Onze westerse cultuur is ervan doordrenkt. Vele hedendaagse opvattingen zijn geïnspireerd door stof uit de boeken van de Bijbel, die ook zelf op dat punt heel verscheiden is. Het is niet alleen het verrijzenisgeloof dat in de Bijbel stem krijgt. Ook de dood als een zwart gat of de dood als een open plek krijgt in de Bij-

bel volop aandacht. In de Bijbel verschijnt de dood als een crisis die de totale mens raakt.

De auteur onderzoekt dus alle mogelijke Bijbelverhalen en durft die te koppelen aan hedendaagse cultuuruitingen. We lezen eerst verhalen uit het Oude Testament, met speciale aandacht voor de Makkabeeën en vervolgens het evangelie, in het bijzonder de verhalen van het Johannesevangelie. Echo's van deze Bijbelse stemmen klinken door in allerlei vormen van hedendaagse kunst: in romans, poëzie, schilderkunst, muziek, toneel en film. Bijbelse visies op leven en dood worden daarin niet domweg herhaald. Kunstenaars geven er op een nieuwe wijze vorm en inhoud aan. De interactie tussen de hedendaagse cultuur en de Bijbel is ongemeen boeiend. In zijn boek laat Wim Weren zien hoe kennis van de Bijbel ons helpt om onze cultuur beter te begrijpen, maar ook hoe we door de bril van onze cultuur de Bijbel beter kunnen lezen. Intrigerend boek. (EDS)

Wim Weren, *Dood. En dan? Stemmen uit de Bijbel. Echo's in onze cultuur*, Meinema/Pelckmans, Zoetermeer/Kapellen, 2010, 246 blz., 23,50 euro, ISBN 978 90 2114 240 1.

CD KLASSIEK

Cellosuites
Johann Sebastian Bach

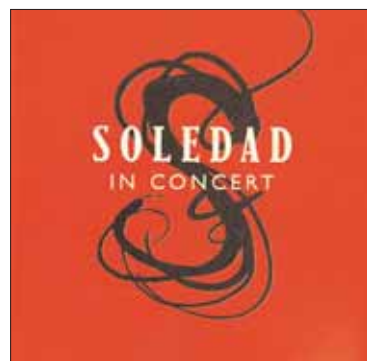
De zes suites voor cello (BWV 1007-1012) van Johann Sebastian Bach, fijn opgebouwd in zes deeltjes, zijn sublieme muziek, uitgepuurd tot op het bot, subtiel tot in de puntjes. Een compositie die je enkel in de geest helemaal kunt volgen en genie-

ten, omdat je de onvermijdelijke tussenschakels — het instrument en zijn bedienaar — eigenlijk niet wilt waarnemen. Het is een paradoxaal werk, dat je meevoert op Bachs hemelreis in meditatieve stilte en tegelijk toch door iedere vertolker anders ten gehore wordt gebracht. De suites gelden als het meest essentiële van Bachs werk zowel als een proefstuk voor iedere cellist met naam. De oude Bach was helemaal doordrongen van het lutherse geloof in de onaantastbaarheid van Gods Wet en in de onaangepastheid van de mens om die hoogte ooit te bereiken. Tegelijk wist hij hoe uitgerend in de afgrondelijke diepte van het bestaan, te midden van het besef van onmacht, God ons verlossend tegemoetkomt. Misschien is zijn zogenaamd 'abstracte' muziek Bachs uiteindelijke geloofsverklaring. Dat horen we dan ook goed in deze meesterwerken voor één instrument. Gelukkig dat we fijne muzikanten mo-

gen hebben zoals 'onze' Roel Dieltiens om een glimp van die gelukzaligheid te kunnen ervaren. (JC)

Johann Sebastian Bach, *Complete cellosuites BWV 1007-1012*, door Roel Dieltiens, 2 cd's, ETCETERA (distributie codex), KTC 1403, 20,40 euro.

CD WERELDMUZIEK

Tango
Soledad

Soledad. Zo'n Spaanse naam Slijkt te verwijzen naar eenzaamheid en droefenis en die emoties klinken objectief gesproken ook wel hier en daar door. Het jonge Belgische ensemble, dat zich verenigde rond de accordeon van Manu Comté, speelt hartverscheurende tango, alsof de leden jarenlang in de duistere taveernen van Buenos Aires hebben rondgehangen. Soms krijg je echt de indruk dat je het uitdagende benenspel en de korte draaibewegingen van de door elkaar ongrijpbare dansers van nabij mag aanschouwen. Misschien hebben sommige muzikanten ook wel gewerkt in dergelijke milongabars, dat weet ik niet, maar hun benadering van

onder meer een aantal composities van de onsterfelijke Astor Piazzola (1921-1992) klinkt op deze live uitvoering alleszins fantastisch levensecht. Luister maar eens naar het tragische *Adios nonino*, vaarwel oompje. Daarin hoor je duidelijk dat het spel van verleiden en misleiden ook altijd gevaarlijk blijft: met weemoed en pijn, zoals het leven zelf en niet zoals de glitter en glamour de bittere pil graag vergulden. (JC)

Soledad in concert, door Soledad, Enja records (distributie codex), ENJ 9544 2, 21,15 euro.

CD KLASSIEK

Napolitaanse kerst
Christofaro Caresana

Nog voor het aantreden van Alessandro Scarlatti (1660-1725) kende het zeventiende-eeuwse Napels reeds fijne religieuze muziek. De stad, toen onder Spaans bewind, telde ontzettend veel kerken en kapellen en was daardoor ook een aantrekkingspool voor musici. Zo kwam vanuit Venetië ene Cristofaro Caresana (1640-1707) er neerstrijken, nog vóór zijn twintigste levensjaar. Deze leerling van Pietro Andrea Zani was blijkbaar uit het goede hout gesneden, want hij werkte zich al spoedig op tot een vaste waarde voor het Napolitaanse muziekleven. Hij schreef heerlijke cantates en missen en zeker zijn kerstcantates behoren tot de interessantste van

zijn tijd. Eeuwenlang verdween Caresana echter uit de belangstelling, maar dankzij het opzoekingswerk van Antonio Florio en het Centro di Musica Antica Pietà de' Turchini wordt zijn werk momenteel opnieuw naar waarde geschat.

Het Spaanse muziklabel Glossa heeft nu een schitterende cd uit met daarop drie korte kerstcantates, die de componist schreef voor opvoering in de kersttijd door zijn leerlingen. Opmerkelijk is de frisheid van de muziek, die helemaal niet 'kerks' aandoet, maar integendeel heel wat kenmerken vertoont van het theater uit die tijd. Maar ook de teksten zijn niet conventioneel. Ze onderstrepen telkens weer het paradoxale van Kerstmis: de Heer wordt geboren als een onmondig kind, de Koning van het heelal vertoef in een kribbe, het Woord Gods wordt woordeloos geboren.

Caresana werkt dit gegeven, dat iedere gelovige tot nadenken zou moeten stemmen, heel fijn uit door bijvoorbeeld de wakende herders in het veld of de drie wijzen onderweg met hun geschenken te vergasten op de tegenovergestelde visies van Lucifer of de engelen. De stijl is typisch voor de Napolitaanse barok: vol passie en gevoel. Soms feestelijk uitbundig, soms huiselijk deemoedig. Kortom, Cristofaro Caresana slaagt er voortreffelijk in om het aardse

met het hemelse te laten vervloeien. Kerstmis wordt hier dus niet saai maar juist vrolijk en pittig verkondigd en bereikt wellicht op die manier het hart van wie luisteren wil. (JC)

Cristofaro Caresana, *L'adoration de Maggi*, door I Turchini onder leiding van Antonio Florio, Glossa (distributie harmonia mundi), GCD922601, 20,40 euro.